

Izba Adwokacka w Lublinie

MICHAŁ KUNA
ORCID: 0000-0003-4058-738X
m.michalkuna@gmail.com

Sytuacja prawna jednostki w Polsce w przypadku nielegalnego posiadania nieznacznej ilości środków odurzających, substancji psychotropowych lub nowych substancji psychoaktywnych

Legal Situation of a Polish Citizen in the Case of Illegal Possession of a Small Amount of Drugs, Psychotropic Substances or New Psychoactive Substances

WPROWADZENIE

Początki narkomanii w Polsce sięgają okresu od odzyskania przez Polskę niepodległości. Pierwsze osoby uzależnione pojawiły się w lecznictwie psychiatrycznym w 1921 r.¹. Po ratyfikacji przyjętej w 1912 r. tzw. konwencji opiumowej², w dniu 23 czerwca 1923 r. uchwalono ustawę o przedmiocie substancji i przetworów odurzających, wówczas potocznie zwaną ustawą „przeciwnarkotykową”³. Zgodnie z art. 1 tej ustawy zabroniono wytwarzania, przeróbki, przywozu i wywozu, przechowywania, handlu oraz wszelkiego obrotu różnego rodzaju opium, haszyszu, morfiny, kokainy, heroiny, wszelkich ich soli i przetworów oraz tych pochodnych, które na podstawie badań naukowych w drodze rozporządzenia Ministra Zdrowia Publicznego będą uznane za wywołujące szkodliwe skutki dla

¹ A. Bielewicz, *Narkomania jako zjawisko społeczne – historia problemu w Polsce*, „Archiwum Kryminologii” 1988, vol. 15, s. 254.

² Oświadczenie Rządowe z dnia 30 grudnia 1922 r. w przedmiocie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Międzynarodowej Konwencji Opiumowej, podpisanej w Hadze dnia 23 stycznia 1912 r., i do protokołu zamknięcia III Konferencji Opiumowej, podpisanego w Hadze dnia 25 czerwca 1914 r.

³ Ustawa z dnia 22 czerwca 1923 r. w przedmiocie substancji i przetworów odurzających (Dz.U. 1923, nr 72, poz. 559).

zdrowia. Wyjątki od tego zakazu były dopuszczalne jedynie dla celów leczniczych, naukowych i przemysłowych, wyłącznie za zezwoleniem Ministra Zdrowia Publicznego. Kary za przestępstwa ujęte w tej ustawie, m.in. za przechowywanie dla zbycia środków, o których w niej mowa, jeżeli następstwem był poważny uszczerbek na zdrowiu lub sprawca działał z chęci zysku, obejmowały pozbawienie wolności oraz kary pieniężne do 10 mln marek. Natomiast zgodnie z art. 9 tej ustawy nieprawne posiadanie środków wymienionych w art. 1 pociągało zawsze ich konfiskatę. Należy też zwrócić uwagę, że Sejm Rzeczypospolitej Polskiej rozszerzył w ustawie wymogi konwencji opiumowej i jako środek odurzający wskazał również haszysz⁴. Następnie, rozporządzeniem z dnia 15 marca 1930 r. o uznaniu niektórych substancji i przetworów odurzających za wywołujące szkodliwe skutki dla zdrowia⁵, Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu określili, że m.in. takie działanie ma ziele konopi indyjskich i jego przetwory. Uregulowaniem tym rozszerzono zakres działania wskazanej ustawy z dnia 23 czerwca 1923 r. o konopie indyjskie i przetwory z nimi związane. Kodeks karny z 1932 r. nie zawierał żadnej regulacji dotyczącej np. posiadania narkotyków. W art. 244 spenalizowano jedynie „udzielenie innej osobie bez upoważnienia trucizny odurzającej”⁶. W okresie po II wojnie światowej dopiero w dniu 8 stycznia 1951 r. wprowadzono w Rzeczypospolitej Polskiej ustawę o środkach farmaceutycznych i odurzających oraz artykułach sanitarnych⁷, którą kompleksowo uregulowano zagadnienia związane z narkotykami. W art. 18 ust. 1 tej ustawy określono, że wyrób, przerób, wywóz, przewóz, wewnątrz kraju i tranzyt, przechowywanie oraz wprowadzanie do obrotu środków odurzających jest dopuszczalne jedynie dla celów leczniczych, naukowych bądź przemysłowych, jedynie pod warunkiem uzyskania specjalnego zezwolenia właściwego ministra. Zgodnie z art. 29 ustawy nielegalne wyrabianie, przerabianie, przywóz z zagranicy, wywóz za granicę, przewóz, przechowywanie lub wprowadzanie do obrotu środków odurzających było zagrożone karą pozbawienia wolności do lat 5 oraz grzywną. W art. 30 ustawy spenalizowano także używanie środka odurzającego. Warunkiem odpowiedzialności karnej za to przestępstwo było jednak przyjmowanie środka bez zaleceń lekarza oraz w towarzystwie innej osoby⁸. W dniu

⁴ *Ibidem*.

⁵ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z dnia 15 marca 1930 r. o uznaniu niektórych substancji i przetworów odurzających za wywołujące szkodliwe skutki dla zdrowia (Dz.U. 1930, nr 36, poz. 304).

⁶ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. – Kodeks karny (Dz.U. 1932, nr 60, poz. 571).

⁷ Ustawa z dnia 8 stycznia 1951 r. o środkach farmaceutycznych i odurzających oraz artykułach sanitarnych (Dz.U. 1951, nr 1, poz. 4).

⁸ *Ibidem*.

1 stycznia 1970 r. weszła w życie ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks karny⁹. Także w tym przypadku tylko jeden artykuł – art. 161 k.k. – regulował kwestię środków odurzających. Karą do 5 lat pozbawienia wolności było zagrożone przestępstwo polegające na udzieleniu bez uprawnienia innej osobie środka odurzającego albo nakłanianie do zażywania takiego środka.

Przepisy te, skupiające się głównie na walce z narkomanią poprzez stosowanie represji karnej, okazały się niewystarczające. Było to szczególnie widoczne w latach 80. XX w. – wówczas pojawiła się moda na używanie opiatów. Popularnością cieszył się tzw. kompot pozyskiwany z gotowanych makowin. Dodatkowo ówczesna baza programów profilaktycznych i nakierowanych na zwalczanie narkomanii była niewystarczająca. Podobnie nie istniało odpowiednie zaplecze rehabilitacyjno-lecznicze¹⁰. W 1980 r. w Polsce (po zawarciu porozumień gdańskich) początek miała dyskusja polityczno-społeczna, która objęła również problem narkomanii w kraju¹¹. Zakończyła się w 1985 r. uchwaleniem profilaktyczno-leczniczej ustawy z dnia 8 stycznia 1985 r. o zapobieganiu narkomanii¹². Jej głównym celem była depenalizacja posiadania narkotyków niezależnie od ich ilości i w konsekwencji ustawę tę uznawano za najbardziej liberalną legislację w Europie¹³. Wobec osób uzależnionych stosowano przede wszystkim działania profilaktyczne lub lecznicze, także w sytuacji gdy popełnili przestępstwa związane z odnoszeniem korzyści z cudzego nałogu. Stanowił o tym art. 34 ustawy, zgodnie z którym w razie skazania osoby uzależnionej za przestępstwo pozostające w związku z używaniem środków odurzających lub psychotropowych na karę pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawieszono, sąd zobowiązywał skazanego do poddania się leczeniu i rehabilitacji w odpowiednim zakładzie leczniczym lub rehabilitacyjno-readaptacyjnym i oddawał go w tym czasie pod dozór wyznaczonej osoby, instytucji lub organizacji społecznej. Natomiast skazując osobę uzależnioną na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, sąd mógł orzec umieszczenie go przed wykonaniem kary w odpowiednim zakładzie leczniczym, dając tym samym szansę na wyjście z nałogu. W sytuacji gdy podjęta terapia przynosiła oczekiwane rezultaty, a u skazanego nie diagnozowano już symptomów uzależnienia, w kompetencji sądu leżała decyzja o dalszych losach sprawcy – mógł nawet odstąpić od zarządzenia wykonania kary. W rezultacie w latach 1985–1989 liczba osób uzależnionych, którzy korzystali ze specjalistycznej

⁹ Dz.U. 1969, nr 13, poz. 94.

¹⁰ A. Bielewicz, *op. cit.*, s. 251–286.

¹¹ J. Moskalewicz, *Ewolucja ograniczania popytu na narkotyki w Polsce – 30 lat doświadczeń*, „Serwis Informacyjny Narkomania” 2013, nr 4(64), s. 14.

¹² Dz.U. 1985, nr 4, poz. 15.

¹³ J. Moskalewicz, *op. cit.*, s. 14.

pomocy, spadła o 20%¹⁴. Transformacja ustrojowa przyniosła na początku lat 90. kryzys gospodarczy, a wraz z nim wysokie bezrobocie, brak perspektyw zatrudnienia dla młodego pokolenia oraz brak dostępnych alternatyw kulturowych. To wszystko sprzyjało narastaniu problemów społecznych, w tym narkomanii. Co ciekawe, liczba przestępstw powiązanych z narkomanią zwiększała się w stosunkowo wolnym tempie – w połowie lat 90. nie osiągnęła kilku tysięcy przypadków rocznie¹⁵. Jednocześnie transformacja ustrojowa lat 90. pozwoliła na większą integrację społeczną i kulturową z krajami zachodnimi. Wspólny wolny rynek powstał nie tylko dla produktów legalnych, lecz także dla produktów nielegalnych, tj. narkotyków. Zwieńczeniem tej sytuacji społeczno-politycznej było uchwalenie w dniu 24 kwietnia 1997 r. ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii¹⁶, którą rozszerzono katalog przestępstw związanych z narkotykami oraz wprowadzono znacznie surowsze sankcje. W uzupełnieniu uprzednio obowiązujących regulacji karnych spenalizowano także posiadanie środków odurzających i substancji psychotropowych oraz po raz pierwszy określono wyjątek w postaci rozstrzygnięcia, że nie podlega karze sprawca występku określonego w art. 48 ust. 1 tej ustawy, który posiada na własny użytek środki odurzające lub substancje psychotropowe w ilości nieznacznej – art. 48 ust. 4 ustawy¹⁷. Ustawodawca nie wprowadził jednak legalnej definicji znamienia „nieznaczna ilość”. Ponowna penalizacja posiadania na własny użytek nieznacznej ilości środków odurzających lub substancji psychotropowych została dokonana już po 3 latach, nowelą ustawy z dnia 26 października 2000 r., która weszła w życie w dniu 13 grudnia 2000 r.¹⁸. W ten sposób, po skreśleniu ust. 4 w art. 48 ustawy, nałożono na organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości obowiązek ścigania i ukarania sprawcy posiadającego nawet minimalną ilość narkotyków. Zmiana ta została spowodowana problemami z zebraniem niezbędnego materiału dowodowego przez policję, ponieważ wyjątek ten był wykorzystywany przez handlarzy narkotykowych, którzy większe ilości przeznaczonych na handel narkotyków ukrywali tak, by w przypadku ewentualnego zatrzymania i przeszukania nie znaleziono przy nich więcej niż jednej czy dwóch działek narkotyku. Policja miała w związku z tym znaczne trudności w ustaleniu, czy posiadany narkotyk jest na użytek własny czy też nie¹⁹.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*, s. 17.

¹⁶ Ustawa z dnia 24 kwietnia 1997 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. 1997, nr 75, poz. 468).

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ Ustawa z dnia 26 października 2000 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. 2000, nr 103, poz. 1097).

¹⁹ Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii z dnia 3 czerwca 1998 r., Druk nr 631.

USTAWA O PRZECIWDZIAŁANIU NARKOMANII Z DNIA 29 LIPCA 2005 R.

Aktualnie omawianą problematykę reguluje ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii²⁰, która weszła w życie w dniu 4 października 2005 r. Art. 4 u.p.n. zawiera definicje ustawowe najistotniejszych terminów, wśród których wymieniono m.in. „substancje psychotropowe”, „środki odurzające” i „nowe substancje psychoaktywne” (odpowiednio art. 4 pkt 25, 26 i 11a), potocznie zwane narkotykami.

Substancja psychotropowa to substancje:

- a) objęte zakresem stosowania Konwencji Narodów Zjednoczonych o substancjach psychotropowych z 1971 r. (Dz.U. 1976, poz. 180),
 - b) wymienione w załączniku do decyzji ramowej Rady 2004/757/WSiSW z dnia 25 października 2004 r. ustanawiającej minimalne przepisy określające znamiona przestępstw i kar w dziedzinie nielegalnego handlu narkotykami (Dz.Urz. UE L 335/8, 11.11.2004, z późn. zm.), poddane środkom kontroli i sankcjom karnym takim samym jak substancje, o których mowa w lit. a,
 - c) pochodzenia naturalnego lub syntetycznego, w formie czystej lub w formie preparatu, działające na ośrodkowy układ nerwowy, inne niż określone w lit. a i b, ale o podobnej do nich budowie chemicznej lub działaniu, stwarzające zgodnie z rekomendacją Zespołu do spraw oceny ryzyka zagrożeń dla zdrowia lub życia ludzi związanych z używaniem nowych substancji psychoaktywnych, o której mowa w art. 18b ust. 1 pkt 3, takie same zagrożenia dla zdrowia publicznego lub zagrożenia społeczne, jak zagrożenia stwarzane przez te substancje,
 - d) inne niż wymienione w lit. a–c, które na podstawie przepisów ustawy obowiązujących przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz.U. poz. 1490) były objęte wykazem substancji psychotropowych
- określone w przepisach wydanych na podstawie art. 44f pkt 1.

Jako środek odurzający zdefiniowano natomiast substancje:

- a) objęte zakresem stosowania Jednolitej Konwencji Narodów Zjednoczonych o środkach odurzających z 1961 r. (Dz.U. 1966, poz. 277) zmienionej Protokołem z 1972 r. (Dz.U. 1996, poz. 149),
- b) wymienione w załączniku do decyzji ramowej Rady 2004/757/WSiSW z dnia 25 października 2004 r. ustanawiającej minimalne przepisy określające znamiona przestępstw i kar w dziedzinie nielegalnego handlu

²⁰ Dz.U. 2020, poz. 2050, dalej: u.p.n.

narkotykami, poddane środkom kontroli i sankcjom karnym takim samym jak substancje, o których mowa w lit. a,

- c) pochodzenia naturalnego lub syntetycznego, w formie czystej lub w formie preparatu, działające na ośrodkowy układ nerwowy, inne niż określone w lit. a i b, ale o podobnej do nich budowie chemicznej lub działaniu, stwarzające zgodnie z rekomendacją Zespołu do spraw oceny ryzyka zagrożeń dla zdrowia lub życia ludzi związanych z używaniem nowych substancji psychoaktywnych, o której mowa w art. 18b ust. 1 pkt 3, takie same zagrożenia dla zdrowia publicznego lub zagrożenia społeczne, jak zagrożenia stwarzane przez te substancje,
- d) inne niż wymienione w lit. a–c, które na podstawie przepisów ustawy obowiązujących przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej były objęte wykazem środków odurzających – określone w przepisach wydanych na podstawie art. 44f pkt 2.

Nową substancją psychoaktywną jest każda substancja lub grupy substancji pochodzenia naturalnego lub syntetycznego w formie czystej lub w formie preparatu działająca na ośrodkowy układ nerwowy, inna niż substancja psychotropowa i środek odurzający, stwarzająca zgodnie z rekomendacją Zespołu do spraw oceny ryzyka zagrożeń dla zdrowia lub życia ludzi związanych z używaniem nowych substancji psychoaktywnych, o której mowa w art. 18b ust. 1 pkt 3, zagrożenia dla zdrowia lub zagrożenia społeczne porównywalne do zagrożeń stwarzanych przez substancję psychotropową lub środek odurzający, lub które naśladują działanie tych substancji, określona w przepisach wydanych na podstawie art. 44f pkt 3.

Co do zasady posiadanie jakichkolwiek narkotyków nadal jest w Polsce nielegalne. Przesłębstwo to zostało spenalizowane w art. 62 u.p.n. i występuje w trzech typach: podstawowym (ust. 1), kwalifikowanym (ust. 2) i uprzywilejowanym (ust. 3). Najistotniejsze kryterium odróżniające poszczególne typy tego przestępstwa stanowi ilość posiadanych przez sprawcę narkotyków. Zgodnie z dyspozycją art. 62: „1. Kto, wbrew przepisom ustawy, posiada środki odurzające lub substancje psychotropowe, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3. 2. Jeżeli przedmiotem czynu, o którym mowa w ust. 1, jest znaczna ilość środków odurzających lub substancji psychotropowych, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10. 3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku”.

Przedmiotem ochrony w art. 62 u.p.n. jest życie i zdrowie publiczne. Z kolei w przypadku posiadania środków odurzających lub substancji psychotropowych na własny użytek przedmiotem ochrony jest dobro indywidualne w postaci zdrowia i życia konkretnej osoby²¹. W każdej swojej postaci jest to występ

²¹ T. Srogosz, *Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii. Komentarz*, Warszawa 2008.

powszechny, formalny (bezsukutowy) i trwałe. Ustawą z dnia 1 kwietnia 2011 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz niektórych innych ustaw²² z dniem 9 grudnia 2011 r. wprowadzono art. 62a, zgodnie z którym jeżeli przedmiotem czynu, o którym mowa w art. 62 ust. 1 lub 3, są środki odurzające lub substancje psychotropowe w ilości nieznacznej, przeznaczone na własny użytek sprawcy, postępowanie można umorzyć również przed wydaniem postanowienia o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia, jeżeli orzeczenie wobec sprawcy kary byłoby niecelowe ze względu na okoliczności popełnienia czynu, a także stopień jego społecznej szkodliwości. Następnie – z uwagi na pojawienie się na rynku nowych rodzajów narkotyków o odmiennym składzie niż zdefiniowane jako „środki odurzające” lub „substancje psychotropowe” – nastąpiła kolejna nowelizacja i ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej²³, która weszła w życie w dniu 21 sierpnia 2018 r., uzupełniono obowiązujące regulacje o art. 62b, penalizujący także posiadanie nowych substancji psychoaktywnych.

Zgodnie z art. 62b ust. 1 u.p.n. kto, wbrew przepisom ustawy, posiada nowe substancje psychoaktywne, podlega grzywnie. Jeżeli przedmiotem czynu, o którym mowa w ust. 1, jest znaczna ilość nowych substancji psychoaktywnych, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3 (ust. 1). Ust. 3 tego przepisu stanowi natomiast, że jeżeli przedmiotem czynu, o którym mowa w ust. 1, jest nowa substancja psychoaktywna w ilości nieznacznej, przeznaczonej na własny użytek sprawcy, postępowanie można umorzyć również przed wydaniem postanowienia o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia, jeżeli orzeczenie wobec sprawcy kary byłoby niecelowe ze względu na okoliczności popełnienia czynu, a także stopień jego społecznej szkodliwości.

Umorzenie postępowania przygotowawczego nawet przed jego formalnym wszczęciem na podstawie art. 62a lub art. 62b ust. 3 u.p.n. jest więc zawsze fakultatywne i może nastąpić dopiero po zaistnieniu łącznie następujących okoliczności podmiotowo-przedmiotowych:

- posiadania nieznacznej ilości na własny użytek środków odurzających, substancji psychotropowych lub nowych substancji psychoaktywnych,
- niecelowości orzeczenia wobec sprawcy kary, na którą wskazują indywidualnie ustalone w każdym przypadku okoliczności popełnienia czynu oraz stopień jego społecznej szkodliwości.

²² Dz.U. 2011, nr 117, poz. 678.

²³ Dz.U. 2018, poz. 1490.

DOKTRYNA I ORZECZNICTWO

Ustawodawca nadal jednak nie wprowadził legalnej definicji tak istotnych pojęć jak: posiadanie środków odurzających, substancji psychotropowych lub nowych substancji psychoaktywnych; posiadanie znacznej ilości tych narkotyków oraz posiadanie nieznacznej ich ilości. Brak również legalnej definicji terminu „wypadek mniejszej wagi”, użytego m.in. w art. 62 ust. 3 u.p.n. Doprecyzowanie tych kryteriów, jako wyjątkowo ocennych i nieostrych, pozostawiono więc doktrynie prawa i orzecznictwu Sądu Najwyższego i sądów powszechnych. Zgodnie z uchwałą składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2011 r. (I KZP 24/10) posiadaniem środka odurzającego lub substancji psychotropowej w rozumieniu art. 62 ustawy z dnia 21 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. nr 179, poz. 1485, ze zm.) jest każde władanie takim środkiem lub substancją, a więc także związane z jego użyciem lub zamiarem użycia. Zgodnie z poglądem Sądu Najwyższego wyrażonym w postanowieniu z dnia 8 kwietnia 2014 r. (III KK 88/14) znamię czasownikowe „posiada” na gruncie prawa karnego występuje w znaczeniu powszechnym („mieć”) i nie może być utożsamiane z posiadaniem w rozumieniu cywilnoprawnym. Jest stanem polegającym na faktycznym władztwie nad rzeczą, które z konstrukcją współsprawstwa nie koliduje. Z utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika także, że narkotyk będący przedmiotem przestępstwa z art. 62 tej ustawy musi spełniać nie tylko kryterium przynależności grupowej do związków wymienionych w załącznikach do tego aktu prawnego, ale również kryterium ilościowe pozwalające na jednorazowe użycie w celu osiągnięcia choćby potencjalnego efektu odurzenia lub innego charakterystycznego dla działania substancji psychotropowej, ale innego skutku niż medyczny²⁴. Niekwestionowane obecnie jest również stanowisko Sądu Najwyższego, że przez „znaczłą ilość narkotyków” w rozumieniu art. 62 ust. 2 u.p.n. należy rozumieć taką, która wystarczy do jednorazowego zaspokojenia potrzeb co najmniej kilkudziesięciu osób uzależnionych. Ponadto organ orzekający powinien brać pod uwagę nie tylko kryterium ilościowe, ale i jakościowe, a także to, w jakim celu sprawca środki te lub substancje posiadał²⁵. Natomiast np. w wyroku z dnia 15 sierpnia 2018 r. Sąd Apelacyjny w Krakowie orzekł, iż nieznaczną ilością narkotyku jest tylko taka, która „odpowiada doraźnym potrzebom uzależnionego, to jest odczuwanemu przezeń głodowi narkotycznemu. Jest to więc jedna lub dwie porcje, lecz nie ilość od tego większa. Sąd nie podzielił zgłaszanych

²⁴ Zob. np. wyrok SN z dnia 11 marca 2010 r., IV KK 432/09, LEX nr 583908; wyrok SN z dnia 20 kwietnia 2011 r., IV KK 26/11, LEX nr 794512; wyrok SN z dnia 18 maja 2017 r., IV KK 444/16, LEX nr 2306381.

²⁵ Zob. np. wyrok SN z dnia 11 października 2017 r., III KK 73/17; wyrok SN z dnia 1 marca 2006 r., II KK 47/05.

w doktrynie zastrzeżeń do tego poglądu odwołujących się do potrzeb osób uzależnionych, bowiem okoliczność ta wchodzi w skład drugiej przesłanki, a to tego, by narkotyk (substancja) był przeznaczony na swój użytek. Przepisy tego dotyczące są adresowane do sprawców tzw. jednorazowych, którzy mieli sporadyczny kontakt ze środkiem odurzającym, w zasadzie tylko dla jednokrotnego odurzenia się²⁶. Analizy tej problematyki dokonał także np. Sąd Apelacyjny w Warszawie, który w wyroku z dnia 23 grudnia 2013 r.²⁷ stwierdził, że karalne jest posiadanie środka narkotycznego dopiero wówczas, gdy jego ilość (porcja) pozwala na odurzenie osoby zażywającej narkotyk. Dla marihuany przyjmuje się, że porcją taką jest minimum od 1 do 0,5 grama. Pozwala ona na odurzenie 2–3 osób. Jeśli zatem przyjąć, że jedna osoba może się odurzyć porcją o wadze 0,17 grama (0,5 : 3), to jest to wielokrotnie więcej niż 0,05 grama. Ta śladowa ilość marihuany nie spełnia zatem kryteriów środka odurzającego z art. 62 u.p.n. Sąd Apelacyjny w Warszawie w uzasadnieniu wyroku z dnia 18 kwietnia 2000 r. wskazał również, że „kryterium decydującym o tym, czy ilość środków odurzających jest »znaczna«, »nieznaczna« czy »zwykła«, są: ich masa wagowa (gramy, kilogramy, tony, ilość porcji), rodzaj środka odurzającego (podział na narkotyki tzw. twarde i miękkie) i cel przeznaczenia (w celach handlowych, na potrzeby własne)²⁸. W art. 62 ust. 3 u.p.n. został określony typ uprzywilejowany przestępstwa nielegalnego posiadania narkotyków, czyli „wypadek mniejszej wagi”. W postanowieniu z dnia 25 września 2002 r. Sąd Najwyższy przyjął, że „przy rozstrzygnięciu, czy zachodzi tzw. wypadek mniejszej wagi, ilość posiadanego środka odurzającego jest tylko jednym z elementów, który winien być brany pod uwagę i niewielka ilość środka bynajmniej nie musi, niejako »automatycznie«, prowadzić do uprzywilejowanej subsumpcji. O uznaniu konkretnego czynu zabronionego za wypadek mniejszej wagi decyduje całościowa ocena jego społecznej szkodliwości, jako zmniejszonej do stopnia uzasadniającego wymierzenie kary według skali zagrożenia ustawowego przewidzianego w przepisie wyodrębniającym wypadek mniejszej wagi, w kategorii przestępstw określonego typu. Na ocenie tej ważą przesłanki dotyczące zarówno przedmiotowej, jak i podmiotowej strony czynu²⁹. Trzeba też pamiętać, że nie stanowi przestępstwa czyn zabroniony, którego społeczna szkodliwość jest znikoma (art. 1 § 2 k.k.). Aby zatem uznać jakiś konkretny czyn za przestępstwo (np. posiadanie narkotyków wbrew przepisom ustawy), jego społeczna szkodliwość musi być większa niż znikoma.

²⁶ Wyrok SA w Krakowie II Wydział Karny z dnia 15 sierpnia 2018 r., II AKa 58/18.

²⁷ Wyrok SA w Warszawie II Wydział Karny z dnia 23 grudnia 2013 r., II AKa 422/14.

²⁸ Wyrok SA w Warszawie z dnia 18 kwietnia 2000 r., II AKa 22/00.

²⁹ Postanowienie SN z dnia 25 września 2002 r., II KKN 79/00.

SPOSOBY ZAKOŃCZENIA POSTĘPOWANIA

Co do zasady w przypadku kategoriycznego ustalenia, że sprawca wbrew przepisom ustawy posiadał narkotyki, postępowanie przygotowawcze o taki występki, tak jak każde inne śledztwo lub dochodzenie, w którym bezspornie ustalono sprawcę, może zostać merytorycznie zakończone w następujący sposób: umorzeniem na podstawie art. 17 § 1 pkt 3 k.p.k.³⁰ w zw. z art. 1 § 2 k.k.³¹ – wobec stwierdzenia, że społeczna szkodliwość czynu jest znikoma; warunkowym umorzeniem postępowania na podstawie art. 66 § 1 k.k.; aktem oskarżenia, ewentualnie zastępującym go wnioskiem o wydanie wyroku skazującego bez rozprawy, w trybie art. 335 § 1 k.p.k. Dodatkowo, tylko w odniesieniu do przestępstw nielegalnego posiadania narkotyków, szczególną podstawę do umorzenia postępowania, nawet przed jego wszczęciem, stanowią przepisy art. 62a lub art. 62b ust. 3 u.p.n. O sposobie zakończenia postępowania przygotowawczego na etapie dochodzenia lub śledztwa orzeka prokurator, a po zakończeniu postępowania aktem oskarżenia – sąd.

Zgodnie z art. 1 § 2 k.k. nie stanowi przestępstwa czyn zabroniony, którego społeczna szkodliwość jest znikoma. W art. 115 § 2 k.k. ustawodawca doprecyzował, że przy ocenie stopnia społecznej szkodliwości czynu sąd bierze pod uwagę rodzaj i charakter naruszonego dobra, rozmiary wyrządzonej lub grożącej szkody, sposób i okoliczności popełnienia czynu, wagę naruszonych przez sprawcę obowiązków, jak również postać zamiaru, motywację sprawcy, rodzaj naruszonych reguł ostrożności i stopień ich naruszenia. Kryteria te zostały doprecyzowane np. przez Sąd Apelacyjny w Warszawie, który w uzasadnieniu wyroku z dnia 24 kwietnia 2017 r. wskazał, że „społeczna szkodliwość czynu polegającego na posiadaniu narkotyków jest tym wyższa, im większe jest zagrożenie udostępnienia konsumentom narkotyków tych szkodliwych dla zdrowia substancji, oraz tym większa, im większa liczba osób może takie narkotyki zażyć”³². Co do zasady na tej podstawie dopuszczalne jest umorzenie każdego postępowania i przygotowawczego, i sądowego, nawet w sprawie o zbrodnię. Jednak w tym ostatnim przypadku prawidłowe merytoryczne uzasadnienie takiego orzeczenia zapewne będzie szczególnie skomplikowane.

Institucja warunkowego umorzenia postępowania została uregulowana w art. 66–68 k.k. Art. 66 § 1 k.k. stanowi, że sąd może warunkowo umorzyć postępowanie karne, jeżeli wina i społeczna szkodliwość czynu nie są znaczne, okoliczności jego popełnienia nie budzą wątpliwości, a postawa sprawcy niekaranego za przestępstwo umyślne, jego właściwości i warunki osobiste oraz

³⁰ Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. 2021, poz. 534).

³¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. 2022, poz. 1138).

³² Wyrok SA w Warszawie II Wydział Karny z dnia 24 kwietnia 2017 r., II AKa 90/17.

dotychczasowy sposób życia uzasadniają przypuszczenie, że pomimo umorzenia postępowania będzie przestrzegał porządku prawnego, w szczególności nie popełni przestępstwa. Zgodnie z art. 66 § 2 k.k. warunkowego umorzenia nie stosuje się do sprawcy przestępstwa zagrożonego karą przekraczającą 5 lat pozbawienia wolności. W przypadku spełnienia pozostałych przesłanek wymienionych w art. 66 § 1 k.k. warunkowe umorzenie postępowania o czyny z art. 62 lub 62b u.p.n. nie byłoby dopuszczalne tylko w zakresie przestępstwa posiadania znacznej ilości środków odurzających lub substancji psychotropowych (art. 62 ust. 3 u.p.n.), ponieważ sprawca tego występkę podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10. Jeśli w ocenie prokuratora zachodzą podstawy do warunkowego umorzenia postępowania, zgodnie z art. 336 § 1 k.p.k. może sporządzić stosowny wniosek zastępujący akt oskarżenia i przesłać go wraz z aktami sprawy do właściwego miejscowo sądu. Jeżeli natomiast w ocenie prokuratora brak jest podstaw do umorzenia lub warunkowego umorzenia postępowania, to sprawa m.in. o posiadanie narkotyków zostanie zakończona aktem oskarżenia, który również wraz z aktami sprawy zostanie przesłany do rozpoznania do właściwego sądu. Wówczas gospodarzem procesu staje się orzekający sąd, który posiada analogiczne uprawnienia w zakresie merytorycznego zakończenia postępowania. Jeżeli sąd ustali, że znamiona danego przestępstwa zostały wyczerpane, to proces może zostać zakończony orzeczeniem umarzającym postępowanie wobec stwierdzenia znikomej społecznej szkodliwości czynu, warunkowym umorzeniem postępowania, umorzeniem postępowania na podstawie art. 62a lub art. 62b ust. 3 u.p.n. lub wyrokiem skazującym. Ponadto zgodnie z art. 70 ust. 2 u.p.n. „w razie skazania za przestępstwo określone w art. 62 lub w art. 62b oraz w razie umorzenia lub warunkowego umorzenia postępowania karnego orzeka się przepadek środka odurzającego, substancji psychotropowej lub nowej substancji psychoaktywnej, nawet jeżeli nie były własnością sprawcy”. Dodatkowo w przypadku wyroku skazującego „w razie skazania za przestępstwo określone w art. 53–63 u.p.n. sąd może orzec na cele zapobiegania i zwalczania narkomanii nawiązkę w wysokości do 50 000 zł”. Przepisu tego nie stosuje się do sprawcy przestępstwa określonego w art. 62 ust. 1 i art. 62b ust. 1, jeżeli jest on osobą uzależnioną (art. 70 ust. 4 i 5 u.p.n.). Ponadto szczególną regulacją, obowiązującą wyłącznie przy przestępstwach związanych z posiadaniem narkotyków, są przepisy art. 62a lub art. 62b ust. 1 u.p.n., które umożliwiają prokuratorowi, ewentualnie sądowi, umorzenie postępowania w sytuacji, gdy orzeczenie wobec sprawcy kary byłoby niecelowe ze względu na okoliczności popełnienia czynu, a także stopień jego społecznej szkodliwości. Oznacza to, że każdy przypadek nielegalnego posiadania narkotyków musi być uprzednio zbadany w celu uzyskania informacji, czy: sprawca posiadał nieznaczną ilość środków odurzających lub substancji psychotropowych; narkotyk był przeznaczony na użytek własny; orzeczenie wobec sprawcy kary byłoby niecelowe ze względu na okoliczności popełnienia czynu oraz stopień jego

społecznej szkodliwości. W przypadku gdy w toku postępowania dowodowego nie zostanie ustalone, że posiadane przez sprawcę narkotyki były przeznaczone na handel, należy przyjmować posiadanie na własny użytek. Pozostałymi przesłankami uprawniającymi do zastosowania art. 62a u.p.n. są przesłanki przedmiotowe określone jako „okoliczności popełnienia czynu” oraz „stopień jego społecznej szkodliwości”. Elementem decydującym o tym, że okoliczności popełnienia czynu uzasadniają umorzenie postępowania, może być przede wszystkim brak wyraźnego zagrożenia dla dóbr prawnych osób trzecich. Oznacza to, że posiadanie środków odurzających lub substancji psychotropowych np. w szkole czy innych instytucjach edukacyjnych, w jednostkach wojskowych, w czasie imprez sportowych czy innych imprez masowych potencjalnie zawsze takie zagrożenie stwarza, zatem okoliczności te będą stanowiły okoliczność uniemożliwiającą umorzenie postępowania na podstawie art. 62a u.p.n. Co więcej, należy podkreślić, że art. 62a u.p.n. nie dotyczy sytuacji, w których szkodliwość społeczna czynu jest znikoma. W takiej sytuacji czyn nie stanowi w ogóle przestępstwa i zgodnie z art. 17 § 1 pkt 3 k.p.k. nie wszczyna się postępowania, a wszczęte postępowania się umarza. W związku z tym umorzenie postępowania na podstawie art. 62a u.p.n. o przeciwdziałaniu narkomanii będzie możliwe tylko wówczas, gdy stopień społecznej szkodliwości jest wyższy niż znikomy, choć nie przybiera takiego natężenia, które wykluczałoby przyjęcie, iż wymierzenie sprawcy kary można uznać za niecelowe³³. Umorzenie postępowania na podstawie art. 62a lub art. 62b ust. 3 u.p.n. należy więc umiejscowić pomiędzy umorzeniem na podstawie art. 1 § 2 k.k., czyli po stwierdzeniu, że społeczna szkodliwość danego czynu była większa niż znikoma, a przed ustaleniem, że zaistniał wypadek mniejszej wagi, określony w art. 62 ust. 3 u.p.n. W praktyce stosowania prawa prawidłowe rozróżnienie tych trzech podstaw do merytorycznego zakończenia postępowania może być – jako szczególnie ocenne – wyjątkowo utrudnione.

Odrębnie należy również zwrócić uwagę na zagadnienia prawne dotyczące występujących w praktyce sytuacji, gdy policjant np. znajdzie przy przeszukiwanej osobie woreczek lub pakunek ze śladowymi ilościami narkotyków. Jak już zostało przytoczone wyżej, doktryna prawa karnego i orzecznictwo sądowe wypracowały w tym zakresie jednolite stanowisko, zgodnie z którym „do penalizacji posiadania środka odurzającego lub substancji psychotropowej znaczenie ma ilość narkotyku pozwalająca na choćby jednorazowe użycie w dawce przyjętej za typową dla danego środka czy substancji. Dla określenia tejże karalności nie ma natomiast znaczenia cel posiadania środka oraz okres dysponowania nim. To

³³ Odpowiedź z dnia 26 marca 2012 r. podsekretarza stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych na interpelację nr 1798 w sprawie stosowania znowelizowanych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii przez podległe ministrowi spraw wewnętrznych służby w sprawach o przestępstwo z art. 62 ust. 1 i 3 tej ustawy.

ostatnie stwierdzenie nie powinno jednak przysłać wniosków wynikających z wykładni celowościowej przepisu art. 62 u.p.n., wskazujących wyraźnie na podstawę ścigania sprawców jeszcze dysponujących narkotykiem, a nie osób, które już go użyły (zażyły)³⁴. Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 23 grudnia 2008 r. wskazał natomiast, że „o posiadaniu narkotyku można mówić tylko wtedy, gdy sprawca dysponuje co najmniej jedną działką narkotyku. Tak więc bez wątpienia kryterium tego nie spełnia osad marihuany na szklanej lufce”³⁵. Orzecznictwo sądowe udzieliło także odpowiedzi na pytanie kiedy i po spełnieniu jakich kryteriów może nastąpić penalizacja nielegalnego posiadania narkotyków.

W wyroku z dnia 15 stycznia 2010 r. Sąd Najwyższy wskazał, że bezspornie ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii nie penalizuje wprost samego zażywania narkotyków przez sprawcę³⁶. Intencją ustawodawcy było poddanie karalności posiadania środka narkotycznego w chwili stwierdzenia tego czynu. Takie posiadanie jednak powinno nosić cechy pewnej trwałości od momentu wejścia przez sprawcę w posiadanie środka odurzającego do momentu ujawnienia tego faktu przez organy ścigania. Nie jest przecież możliwe użycie środka odurzającego bez wcześniejszego wejścia w jego „posiadanie”. Poza obszarem penalizacji nadal pozostaje proces zażywania środka odurzającego lub substancji psychotropowej, który zawsze wiąże się z jakąś formą „posiadania”, „dysponowania”, „dzierżenia” czy po prostu „trzymania” takiego środka. Wszystkie te formy dysponowania środkiem odurzającym w omawianej sytuacji nie mogą być uznane za jego „posiadanie” w rozumieniu art. 62 u.p.n. A zatem w przypadku użycia w całości środka odurzającego karanie takiej osoby za wcześniejsze jego posiadanie stanowiłoby obejście zakazu karania zachowania, które z istoty swej nie jest typizowane jako czyn zabroniony. Takie karanie byłoby wyrazem złamania podstawowych reguł procesu karnego, w szczególności zasady *nullum crimen sine lege*. Podobny pogląd zawiera uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2009 r.³⁷: „(...) dysponowanie środkiem odurzającym lub substancją psychotropową związane z ich zażywaniem albo z zamiarem niezwłocznego zażycia przez osobę dysponującą nimi, nie jest ich posiadaniem w rozumieniu art. 62 u.p.n.”.

STOSOWANIE PRAWA W PRAKTYCE

Omówione wyżej teoretyczne rozważania oczywiście mają swój bezpośredni wymiar w praktyce stosowania prawa. W świetle orzecznictwa sądów

³⁴ A. Muszyńska, *Problematyka granic odpowiedzialności karnej za posiadanie środków odurzających lub substancji psychotropowych w praktyce sądowej*, „Palestra” 2010, nr 7–8, s. 119–120.

³⁵ Wyrok SA w Katowicach z dnia 23 grudnia 2008 r., II AKa 380/08.

³⁶ Wyrok SN z dnia 15 stycznia 2010 r., V KK 363/09.

³⁷ II KK 197/08, OSNKW 2009, nr 4, poz. 30.

powszechnych karanie za posiadanie konopi innych niż włókniste o wadze nieprzekraczającej dwóch gramów wygląda następująco:

- Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi w Warszawie III Wydział Karny wyrokiem z dnia 19 marca 2015 r. (III K 698/14), na podstawie art. 62 ust. 1 u.p.n. za posiadanie marihuany o wadze 0,41 grama wymierzył oskarżonemu karę grzywny w wysokości 30 stawek dziennych, ustalając wysokość stawki na 10 zł,
- Sąd Rejonowy w Golubiu-Dobrzyniu II Wydział Karny wyrokiem z dnia 29 kwietnia 2016 r. (II K 31/16) na podstawie art. 62 ust. 1 u.p.n. po przyjęciu wypadku mniejszej wagi na mocy art. 62 ust. 3 u.p.n. za posiadanie marihuany o wadze 0,59 grama oraz haszyszu o wadze 0,23 grama wymierzył oskarżonemu karę grzywny w wysokości 130 stawek dziennych, przyjmując wysokość jednej stawki za równoważną kwocie 10 zł,
- Sąd Rejonowy w Legionowie II Wydział Karny wyrokiem z dnia 9 stycznia 2019 r. (II K 331/18) na podstawie art. 62 ust. 1 u.p.n. za posiadanie marihuany o wadze 0,49 grama wymierzył oskarżonemu karę grzywny 100 stawek dziennych, określając wysokość jednej stawki dziennej na kwotę 10 zł,
- Sąd Apelacyjny we Wrocławiu II Wydział Karny wyrokiem z dnia 26 września 2012 r. (II AKa 266/12) po przyjęciu wypadku mniejszej wagi na mocy art. 62 ust. 3 u.p.n. za posiadanie marihuany o wadze 1,79 grama wymierzył oskarżonemu karę 120 stawek dziennych grzywny, po 10 zł jedna,
- Sąd Rejonowy Poznań-Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu VI Wydział Karny wyrokiem z dnia 12 października 2018 r. (VI K 714/18) na podstawie art. 62 ust. 1 u.p.n. za posiadanie marihuany o wadze 0,60 grama wymierzył oskarżonemu karę pozbawienia wolności w wymiarze 6 miesięcy,
- Sąd Rejonowy w Kaliszu II Wydział Karny wyrokiem z dnia 26 czerwca 2017 r. (II K 203/17) na podstawie art. 62 ust. 1 i 3 u.p.n., po przyjęciu wypadku mniejszej wagi, za posiadanie marihuany o wadze 1,09 grama wymierzył oskarżonemu karę grzywny w wysokości 70 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki dziennej na kwotę 10 zł,
- Sąd Okręgowy w Gliwicach Wydział VI Karny Odwoławczy wyrokiem z dnia 12 lutego 2019 r. (VI Ka 43/19) na podstawie art. 62a u.p.n. umorzył postępowanie karne przeciwko oskarżonemu o czyn z art. 62 ust. 1 u.p.n. za posiadanie marihuany o wadze 1,07 grama,
- Sąd Rejonowy w Toruniu II Wydział Karny wyrokiem z dnia 17 sierpnia 2016 r. (II K 65/16) na podstawie art. 62a u.p.n. umorzył postępowanie karne przeciwko oskarżonemu o czyn z art. 62 ust. 3 u.p.n. za posiadanie marihuany o wadze 0,40 grama,
- Sąd Okręgowy w Gliwicach Wydział VI Karny Odwoławczy wyrokiem z dnia 24 października 2014 r. (VI Ka 762/14) utrzymał w mocy zaskarżony

- wyrok Sądu Rejonowego w Tarnowskich Górach z dnia 26 lipca 2014 r. (II K 569/14), który na mocy art. 66 § 1 k.k. i art. 67 § 1 k.k. warunkowo umorzył wobec oskarżonego na roczny okres próby postępowanie karne o czyn z art. 62 ust. 1 i 3 u.p.n. za posiadanie marihuany o wadze 0,15 grama,
- Sąd Okręgowy w Olsztynie VII Wydział Karny Odwoławczy wyrokiem z dnia 13 lutego 2014 r. (VII Ka 33/14) uchylił zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w Olsztynie z dnia 13 listopada 2013 r. (VII K 1031/13) i na podstawie art. 17 § 1 pkt 3 k.p.k. w zw. z art. 1 § 2 k.k. umorzył postępowanie karne przeciwko oskarżonemu za posiadanie marihuany o wadze 0,23 grama. Sąd pierwszej instancji z kolei skazał oskarżonego na karę 3 miesięcy pozbawienia wolności, a wykonanie orzeczonej kary warunkowo zawiesił tytułem próby na okres 2 lat.

PODSUMOWANIE

Mając na uwadze przedstawiony w opracowaniu przegląd orzecznictwa sądów powszechnych orzekających w niemal tożsamyh sprawach, należy stwierdzić, że sądy stosują w zasadzie cały wachlarz możliwości pozwalający legalnie zakończyć postępowanie w tego typu sprawach. Oczywiście wszystkie przedstawione wyroki są prawomocne i wydane zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Jednakże wnioski płynące z dokonanej analizy prawnej sytuacji jednostki w Polsce w przypadku nielegalnego posiadania nieznacznej ilości środków odurzających, substancji psychotropowych lub nowych substancji psychoaktywnych nie są pozytywne. Przedstawiona dowolność ocen i możliwych kwalifikacji prawnych przedmiotowych czynów w państwie prawa nie może zostać zaakceptowana. Sprawy, które były przedmiotem rozpoznania przez sądy powszechne, dotyczyły oskarżonych, którym zarzucano posiadanie marihuany o wadze w przedziale od 0,15 do 1,79 grama. Sposób zakończenia tych postępowań był natomiast bardzo zróżnicowany, biorąc pod uwagę sytuację prawną jednostki. Na przykład z jednej strony umorzenie postępowania z uwagi na znikomą społeczną szkodliwość czynu za posiadanie 0,23 grama marihuany czy też umorzenie na podstawie art. 62a u.p.n. za posiadanie 1,07 grama marihuany, a z drugiej strony wymierzenie kary 6 miesięcy bezwzględnie pozbawienia wolności za posiadanie 0,60 grama marihuany. Nie ulega wątpliwości, że z punktu widzenia polskiego obywatela jego sytuacja prawna będzie kształtować się zupełnie inaczej w zależności od rozstrzygnięcia konkretnej sprawy. W końcu inne skutki niesie za sobą prawomocne skazanie, nawet na grzywnę, a inne dolegliwości związane są z poddaniem sprawcy próbie np. przy warunkowym umorzeniu postępowania, jeszcze inne zaś wtedy, gdy – wszak niemal za to samo przestępstwo – sprawa zostaje umorzona, bez względu na to, na jakiej podstawie prawnej. Oczywiście również jest, że sądy

muszą mieć swobodę orzekania, w tym muszą móc stosować pewne „widelki” przy orzekaniu i posługiwać się dyrektywami wymiaru kary, zawartymi m.in. w art. 53 k.k. Rozbieżności omawianych przypadków niosą za sobą zbyt dalekie konsekwencje dla jednostki, stwarzające co najmniej brak poczucia sprawiedliwości i równości wobec prawa.

Skoro wyodrębnione zostały aż trzy odrębne podstawy do umorzenia postępowania o omawiane przestępstwo, to w mojej ocenie należy rozważyć konieczność wprowadzenia liczbowego doprecyzowania znamion tych występków poprzez określenie w każdym przypadku np. ilości posiadanych przez sprawcę aktywnych działek narkotyku, tak by nie budziło wątpliwości, którą z tych podstaw w konkretnym stanie faktycznym należy zastosować. Podobne kryterium – analogicznie jak w przypadku sądowego dookreślenia znamienia „znaczna ilość narkotyków” – należałoby także wprowadzić w celu rozgraniczenia pomiędzy przestępstwem nielegalnego posiadania narkotyków w typie podstawowym oraz w wypadku mniejszej wagi. Skuteczne budowanie zaufania do prawa i państwa nie jest bowiem możliwe w sytuacji, gdy nawet profesjonalny prawnik (np. udzielając klientowi porady) nie będzie w stanie odpowiedzieć na pytanie, w jaki najprawdopodobniej sposób zostanie zakończone postępowanie w sprawie o nielegalne posiadanie nieznacznej ilości narkotyków. Przy czym możliwe rozbieżności rozciągają się od umorzenia postępowania wobec stwierdzenia, że czyn sprawcy nie stanowi przestępstwa, aż do wyroku skazującego nawet na karę pozbawienia wolności. Co więcej, sytuacja prawna jednostki – chociaż i tak już skomplikowana – może się jeszcze bardziej skomplikować, gdy oskarżony jest np. osobą uzależnioną.

BIBLIOGRAFIA

LITERATURA

- Bielewicz A., *Narkomania jako zjawisko społeczne – historia problemu w Polsce*, „Archiwum Kryminologii” 1988, vol. 15.
- Moskalewicz J., *Ewolucja ograniczania popytu na narkotyki w Polsce – 30 lat doświadczeń*, „Serwis Informacyjny Narkomania” 2013, nr 4(64).
- Muszyńska A., *Problematyka granic odpowiedzialności karnej za posiadanie środków odurzających lub substancji psychotropowych w praktyce sądowej*, „Palestra” 2010, nr 7–8.
- Srogosz T., *Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii. Komentarz*, Warszawa 2008.

INNE

- Odpowiedź z dnia 26 marca 2012 r. podsekretarza stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych na interpelację nr 1798 w sprawie stosowania znowelizowanych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii przez podległe ministrowi spraw wewnętrznych służby w sprawach o przestępstwo z art. 62 ust. 1 i 3 tej ustawy.
- Oświadczenie Rządowe z dnia 30 grudnia 1922 r. w przedmiocie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Międzynarodowej Konwencji Opiumowej, podpisanej w Hadze dnia 23 stycznia 1912 r., i do protokołu zamknięcia III Konferencji Opiumowej, podpisanego w Hadze dnia 25 czerwca 1914 r.

Posełski projekt ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii z dnia 3 czerwca 1998 r., Druk nr 631.

AKTY PRAWNE

- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z dnia 15 marca 1930 r. o uznaniu niektórych substancji i przetworów odurzających za wywołujące szkodliwe skutki dla zdrowia (Dz.U. 1930, nr 36, poz. 304).
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. – Kodeks karny (Dz.U. 1932, nr 60, poz. 571).
- Ustawa z dnia 22 czerwca 1923 r. w przedmiocie substancji i przetworów odurzających (Dz.U. 1923, nr 72, poz. 559).
- Ustawa z dnia 8 stycznia 1951 r. o środkach farmaceutycznych i odurzających oraz artykułach sanitarnych (Dz.U. 1951, nr 1, poz. 4).
- Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks karny (Dz.U. 1969, nr 13, poz. 94).
- Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. 2021, poz. 534).
- Ustawa z dnia 31 stycznia 1985 r. o zapobieganiu narkomanii (Dz.U. 1985, nr 4, poz. 15).
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 1997 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. 1997, nr 75, poz. 468).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. 2022, poz. 1138).
- Ustawa z dnia 26 października 2000 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. 2000, nr 103, poz. 1097).
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. 2020, poz. 2050).
- Ustawa z dnia 1 kwietnia 2011 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2011, nr 117, poz. 678).
- Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz.U. 2018, poz. 1490).

ORZECZNICTWO

- Postanowienie SN z dnia 25 września 2002 r., II KKN 79/00.
- Postanowienie SN z dnia 8 kwietnia 2014 r., III KK 88/14.
- Uchwała składu 7 sędziów SN z dnia 27 stycznia 2011 r., I KZP 24/10.
- Wyrok SA w Warszawie z dnia 18 kwietnia 2000 r., II AKa 22/00.
- Wyrok SA w Katowicach z dnia 23 grudnia 2008 r., II AKa 380/08.
- Wyrok SA we Wrocławiu II Wydział Karny z dnia 26 września 2012 r., II AKa 266/12.
- Wyrok SA w Warszawie II Wydział Karny z dnia 23 grudnia 2013 r., II AKa 422/14.
- Wyrok SA w Warszawie II Wydział Karny z dnia 24 kwietnia 2017 r., II AKa 90/17.
- Wyrok SA w Krakowie II Wydział Karny z dnia 15 sierpnia 2018 r., II AKa 58/18.
- Wyrok SN z dnia 1 marca 2006 r., II KK 47/05.
- Wyrok SN z dnia 21 stycznia 2009 r., II KK 197/08, OSNKW 2009, nr 4, poz. 30.
- Wyrok SN z dnia 15 stycznia 2010 r., V KK 363/09.
- Wyrok SN z dnia 11 marca 2010 r., IV KK 432/09, LEX nr 583908.
- Wyrok SN z dnia 20 kwietnia 2011 r., IV KK 26/11, LEX nr 794512.
- Wyrok SN z dnia 18 maja 2017 r., IV KK 444/16, LEX nr 2306381.
- Wyrok SN z dnia 11 października 2017 r., III KK 73/17.
- Wyrok SO w Olsztynie VII Wydział Karny Odwoławczy z dnia 13 lutego 2014 r., VII Ka 33/14.
- Wyrok SO w Gliwicach Wydział VI Karny Odwoławczy z dnia 24 października 2016 r., VI Ka 762/14.
- Wyrok SO w Gliwicach Wydział VI Karny Odwoławczy z dnia 12 lutego 2019 r., VI Ka 43/19.
- Wyrok SR dla Warszawy Pragi w Warszawie III Wydział Karny z dnia 19 marca 2015 r., III K 698/14.
- Wyrok SR w Golubiu-Dobrzyniu II Wydział Karny z dnia 29 kwietnia 2016 r., II K 31/16.

Wyrok SR w Toruniu II Wydział Karny z dnia 17 sierpnia 2016 r., II K 65/16.

Wyrok SR w Kaliszu II Wydział Karny z dnia 26 czerwca 2017 r., II K 203/17.

Wyrok SR Poznań-Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu VI Wydział Karny z dnia 12 października 2018 r., VI K 714/18.

Wyrok SR w Legionowie II Wydział Karny z dnia 9 stycznia 2019 r., II K 331/18.

ABSTRACT

Practically from the beginning of the drug addiction phenomenon in Poland, we have been dealing with various legal solutions regarding the issue of drug possession. The regulations currently in force, contained in the Act of 29 July 2005 on counteracting drug addiction, typify a wide catalog of crimes related to possession of narcotic substances, psychotropic substances or new psychoactive substances, as well as methods of ending criminal proceedings. The article presents considerations about the legal situation of a citizen in the case of possession of a small amount of illegal substances. A review of the jurisprudence of common courts adjudicating in cases based on an almost identical factual state allows for the conclusion that courts use, in principle, a whole range of possibilities allowing to legally terminate proceedings in this type of cases. However, the legal situation of a citizen will be completely different depending on the outcome of a particular case, because a final conviction entails, i.a., effects other than discontinuation of proceedings for the same offense.

Keywords: drug addiction; narcotic substances; psychotropic substances; new psychoactive substances

ABSTRAKT

Praktycznie od początku istnienia zjawiska narkomanii w Polsce mamy do czynienia z różnymi prawnymi rozwiązaniami dotyczącymi kwestii posiadania narkotyków. Aktualnie obowiązujące przepisy, zawarte w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, typizują szeroki katalog przestępstw dotyczących posiadania środków odurzających, substancji psychotropowych lub nowych substancji psychoaktywnych, a także sposobów zakończenia postępowania karnego. W artykule znajdują się rozważania dotyczące tego, jak kształtuje się sytuacja prawna jednostki w przypadku posiadania nieznacznej ilości nielegalnych substancji. Przegląd orzecznictwa sądów powszechnych orzekających w sprawach opartych na niemal tożsamym stanie faktycznym pozwala na stwierdzenie, że sądy stosują w zasadzie cały wachlarz możliwości pozwalający legalnie zakończyć postępowanie w tego typu sprawach. Jednakże sytuacja prawna jednostki będzie kształtować się zupełnie inaczej w zależności od rozstrzygnięcia konkretnej sprawy, ponieważ prawomocne skazanie niesie za sobą m.in. inne skutki niż umorzenie postępowania za to samo przestępstwo.

Słowa kluczowe: narkomania; środki odurzające; substancje psychotropowe; nowe substancje psychoaktywne